

CARL JOHAN LJUNGBERG:

## KAOS OCH ORDNING I MARIEBERG

**S**å ger oss Bertil Torekull då sin bild av den dramatiska avgången från Svenska Dagbladet strax efter valet 1991. Men *Svenskan och hennes hövdingar* som boken heter (W&W, 207 s) bjuder även allmänt stoff att begrunda, vad gäller hur detta obundet moderata pressflaggskepp styrts, såväl från rederiet som bryggan.

### *Väckt anstöt*

Att den framgångsrike skaparen av Affärsförlaget och Dagens Industri, senare Åhlén & Åkerlund-d:n Bertil Torekull som under några chefsår på Östgöta Correspondenten därtill blivit mycket populär, skulle lyckas med Svenska Dagbladet betvivlades den gången av en del. Men även Torekull erkänner att han, just när "headhuntern" Lasse Bringert ringde honom, tvekade på grund av sitt enorma behov av oberoende och sitt skapande självsvåld vilket ibland väckt anstöt. Torekull ansåg dock risken värd att ta.

Det blev så tre händelserika år, där Torekull efter en rivstart med journaliststrejken 1989 kom att ändra på mycket i det han kallar det "slutna allrummet" i

---

*Svenskan och hennes hövdingar.* Bertil Torekull. Wahlström & Widstrand 1994.

Marieberg och bli stöpte om SvD:s layout och avdelningar, samt släppte in morgonmötena i chefredaktörsmodulen, innan han efter en tid av turbulens ombads lämna jobbet just sedan Bildtregeringen trätt till hösten 1991.

### *Tuffa industriledare*

"Hur skulle man nånsin kunna bli något i världen när man kom från sånt tjafs. Det hopsnört bigotta" suckar Torekull upp-givet apropå sin frikyrkliga barndoms-miljö. Kanske inte "tjafs", men nog var steget stort på andra sätt från barndomens Blekinge till den moderata presshög-borgen? Att det i SvD:s styrelse satt industriledare av tufft snitt men utan närmare erfarenhet av att leda tidningar gjorde inte saken lättare.

Nog tyckte vi många att Torekull den gången i sin rastlöshet stundtals väl hårt och snabbt ändrade tidningens profil. Nästan som om han velat ge den en åter-upplivande örfil? Samtidigt som Torekulls personlighet och inlevelse lyste fram i det han själv skrev. Han säger sig energiskt ha önskat vidga tidningens läsargrupper en gång för alla: "Under några ljuvliga månader skedde en veritabel massfödsel av roliga hugskott, viktiga större förändringar och förnyade detaljer

som uppenbart gjorde tidningen spännande." Torekull "hatade", tillstår han, "konventionella förståsigpåare som inte vågade spränga ramarna". "Överraska! Förvåna varje dag positivt din publik", skriver han.

#### *Sekretessbelagda luncher*

Och nog blev det överraskningar. Men tidigt kom också onda varsel om, vad som skulle ske på SvD. Det hade sitt upphov i 1970-talet då så mycket i mediavärlden stöptes om. Torekull talar aningsfullt om "de sekretessbelagda luncherna, de vanskliga stormötena där allt kunde hända. Direktörer och fack som bevakade varandra", och han erkänner viss medverkan i den nya andan. Men till SvD kom han onekligen också som en segrare och förnyare. Detta var ju 1980-talet, vars ledord var risk, inte dogmvänsterns tradiga 70-tal.

#### *Täta markeringar*

Vem som blev Torekulls meste vedersakare kan diskuteras. En bedömning växte dock fram i styrelsen att han inte "platsade" på jobbet. Fast han hade sina stödjare, främst Stig Ramel som bevarade goda relationer till Torekull till slutet och även reserverade sig mot beslutet att avskeda honom. Med tidningens VD Håkan Lamberth-Olsson körde det däremot ihop sig. Vid samtal med huvudägarnas Peter Wallenberg lät denne förstå att han respekterade Torekull men kände sig främmande för tidningens nya stil. Torekull som ogillade Curt Nicolins omori-

entering av SAF säger sig inte vilja räknas till "högern", och täta markeringar av detta från Torekull fick även SvD-ledningens misstro att öka.

#### *Skapade friktion*

I vissa frågor hade Torekull samma saksituation som ledningen, men av "andra" skäl, i EG-frågan till exempel. Där säger han sig häpna också över de politiska "beslutsfattarnas oförmåga att presentera den medmänskligt storslagna vision som Europa ytterst handlar om". Presstödet var en annan fråga som skapade friktion. Torekull menade att styrelsen inte längre ens sökte frigöra SvD från detta narkotiska beroende. Och Palmstierna-affären som nystades upp av SvD blev pricken över i.

SvD har för mycket folk. Samma antal anställda som upplagan i tusental bör en tidning ha, skriver Torekull. Och SvD skrivs inte för den elit som en del tror. Att göra tidningen vanlig, mänsklig var Torekulls mål. Men varför i all världen var (företrädaren) Hans Zetterbergs krönikor så "akademiskt mördande"? De var snarast ett enmans folkbildningsföretag av stort värde.

#### *Skära och gröna färger*

Torekulls vision att SvD skulle tävla med Dagens Industri och Finanstidningen genom att öka sin specialservice till läsare i näringslivet kunde inte infrias. En del av råkurret under Torekulls tid gällde annars något så trivialt som färger: skära och gröna sidor för ekonomi resp miljö.

---

Skära ned och koncentrera är han heller inte främmande för. De tunga dagstidningarna med 45 lösa delar är dömda inom några år, enligt Torekull. I stället bör vardagsnumren magra, helgnumren bli fylligare.

Ja, en intressant om än extremt personlig och något tidningsteknisk rapport från SvD:s omstöpningsår har Bertil Torekull onekligen skapat. Den är värd att läsa.

JOHAN ANDERSSON SUNDEEN:

## PÅ LJUNGGRENFRONTEN INTET NYTT

**S**tig-Björn Ljunggren har gjort sig känd som en skarp kritiker av den socialdemokratiska partiapparaten. Med hjälp av en vass penna och en sällsynt god förmåga att locka läsaren till skratt och förtjust småkluckande, har han häcklat socialdemokratin för dess ideologiska stagnation och dess oförmåga att finna svar på en ny tids frågor. Frågan är dock om inte Ljunggren själv håller på att fastna i förutsägbarhetens klister. I alla fall är det ett bestående intryck efter genomläsning av hans senaste bok *Ett visst mått av frihet* (Tiden).

### *Frihetsklausul*

Det skall i ärlighetens namn sägas att boken är försedd med en varudeklaration som talar om att innehållet huvudsakligen bygger på tidigare publicerat material och tjänar som en sammanfattning av

---

*Ett visst mått av frihet.* Stig-Björn Ljunggren. Tidens förlag 1994.

författarens nuvarande ståndpunkter. Men är det för mycket begärt att på 170 sidor finna några spännande uppslag som utvecklar, snarare än upprepar, vad som tidigare tänkts och sagts?

I korta drag är *Ett visst mått av frihet* ett försök till att göra upp med socialdemokratin okritiska hållning till välfärdsstaten. Stig-Björn Ljunggren tar sin utgångspunkt i vad han kallar Per Albin Hanssons frihetsklausul, en deklaration från den dåvarande socialdemokratiske partiledaren om att folkhemmet måste ge utrymme för frihet och enskilt ansvar.

### *Ogenomtänkt etatism*

Alldeles glasklar blir inte kopplingen till den diskussion som sedan följer om att välfärdsstaten bara är ett av många steg i samhällets utveckling; poängen tycks dock vara att socialdemokratin måste inse att medborgarna är förmögna att själva fatta beslut. Detta inte minst som en följd av välfärdsstatens framgångar. De enskilda är mer kompetenta än nå-